

ПІДГОТОВКА РОБІТНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ВИХОВАНЦЯМИ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Гребінь Лілія Олегівна
м. Умань

Анотація. У статті досліджується питання покращення якості підготовки майбутніх соціальних працівників, робота яких буде спрямована на дітей вихованців закладів інтернатного типу. Високий рівень теоретичних знань безумовно необхідно поєднувати з практикою, та особливу увагу слід звернути на особистісні якості майбутнього соціального робітника.

Anotation. In the article the question of improving the quality of training of future social workers, whose work will be aimed at children boarding schools pupils. The high level of theoretical knowledge course must be combined with practice, and special attention should be paid to the personal qualities of the future social worker.

Враховуючи сучасну соціальну ситуацію в Україні, значний контингент осіб, які потребують допомоги – це діти, котрі, опинились у скрутній життєвій ситуації. Вагому частину таких дітей складають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування – вихованці інтернатних закладів. Дослідження проблеми підготовки майбутніх соціальних робітників до роботи з означеною категорією дітей набуває пріоритетного значення.

Метою статті є висвітлення особливостей соціальної та культурологічної підготовки спеціалістів для роботи з дітьми – вихованцями інтернатних установ.

При роботі з дітьми, вихованцями інтернатних закладів, соціальний робітник повинен виконувати певні професійні функції. Дослідженням проблеми займались Артюшкіна Л.М. та Полянничко А.О., які виділили дві основні професійні функції соціального робітника:

– соціально-терапевтичну – спрямована на своєчасне подолання кризових ситуацій та проблем неповнолітніх на основі самоусвідомлення особистістю ставлення до себе, до оточуючих та навколишнього середовища;

– охоронно-захисну – спрямована на реалізацію соціально-правового захисту дітей. Для цього соціальний робітник повинен добре орієнтуватися у правовому механізмі захисту дітей [2, С.3–4].

На нашу думку, до переліку функцій слід додати організаційно-посередницьку. Вона забезпечує налагодження взаємодії соціального робітника з дитиною, її родичами, державними та недержавними організаціями, до компетенції яких входить вирішення проблем дітей, які залишилися без піклування батьків. Для реалізації організаційно-посередницької функції важливо, щоб соціальний робітник розвивав власні комунікативні здібності, добре володів технікою міжособистісного спілкування. Поєднання всіх трьох функцій забезпечить більш продуктивну роботу соціального робітника з дітьми,

позбавленими батьківського піклування.

Реалізація професійних функцій дозволяє вирішувати безліч складних завдань. При цьому соціальний робітник має володіти відповідними вміннями. Науковці висувають свої припущення переліку наступних умінь. У навчальному посібнику «Соціальна робота» (за редакцією А.Й. Капської) для реалізації професійних функцій соціальний працівник повинен володіти такими вміннями:

- аналізувати основні закономірності, тенденції розвитку і вирішення соціальних проблем на основі соціологічних та емпіричних даних;
- визначати соціальну проблему, яка є об'єктом дослідження;
- обробляти та аналізувати емпіричні дані;
- розробляти і впроваджувати програми соціальної роботи;
- застосовувати відповідні технології професійного втручання;
- забезпечувати соціальний захист та представництво інтересів клієнта;
- розробляти, адаптувати і впроваджувати інноваційні технології соціальної роботи;
- організовувати і проводити навчальні семінари та пошукову роботу;
- організовувати і проводити заходи соціальної попереджувально-профілактичної роботи;
- розробляти і впроваджувати соціальну рекламу;
- впроваджувати інформаційно-просвітницькі програми;
- організовувати медичну, психолого-педагогічну, юридичну та соціальну допомогу вразливим верствам населення;
- розробляти і впроваджувати соціально-реабілітаційні програми;
- сприяти організації діяльності груп самопомоги;
- підтримувати діяльність громадських організацій соціальної сфери [3, С. 43–45].

Із наведених вище умінь можна зробити висновок, що психолого-педагогічна компетентність в особистісно-середовищному контексті соціального робітника складає базову основу його функціональної грамотності, підготовленості [5, С. 29].

Підготовка студентів до роботи з дітьми, вихованцями інтернатних установ, має здійснюватись у вигляді лекційних, лабораторно-практичних занять та самостійної роботи студентів. Лекційний матеріал повинен бути доповнений реальними прикладами і ситуаціями з життя, задля кращого засвоєння матеріалу. Продуктивнішим є проведення лабораторно-практичних занять не лише аудиторно і позааудиторно – з відвідуванням дитячих будинків, соціальних інститутів, до компетенції яких належить вирішення проблем означеної категорії дітей, сімей, які будуть позбавлені батьківських прав. Навчання має супроводжуватись активними методами і прийомами: соціально-педагогічними тренінгами, рольовим моделюванням ситуації, сюжетно-рольовими іграми, психологічними вправами тощо.

На нашу думку, навчання студентів спеціальності «Соціальна робота» повинне здійснюватись у такій послідовності:

- сформувати уявлення студентів про процес позбавлення батьків прав на дитину, історичні аспекти його виникнення;
- ознайомити з особливостями психічного стану дитини, яка позбавлена батьківського піклування; системою методів психоаналізу, психодіагностики, та психокорекції для формування у дитини адекватної самооцінки й світосприйняття;
- розглянути нормативно-правову базу соціального захисту означеної категорії дітей;
- розкрити мету, принципи, зміст і методiku соціально-педагогічної роботи з дітьми, що опинились в кризовій ситуації;
- сформувати уявлення студентів про соціальні інститути, які опікуються дітьми, що залишились без батьківського піклування;
- вивчити зарубіжний досвід, з метою порівняльного аналізу та запозичення кращих надбань роботи з дітьми, які опинились у важкій життєвій ситуації;
- розкрити або виховати необхідні особистісні якості студента – майбутнього соціального педагога.

На нашу думку, варто звернути увагу на культурологічну підготовку студентів. Соціальна робота як наука тісно взаємодіє з культурологією, оскільки має схожий з нею об'єкт дослідження – соціальні відносини, взаємодію людей, їхні взаємини, естетичні потреби, смаки та оцінки.

Культурологічне виховання соціального працівника, як вважає О.І. Холостова, здійснюють усі навчальні дисципліни: педагогіка, соціальна педагогіка, філософія, психологія. Вони формують світогляд, підвищують загальну професійну культуру студента, розвивають раціонально-логічну форму пізнання [6, С. 19]. Існує інша форма пізнання соціальної роботи – емоційно-образна. Природно, що пізнання людського досвіду в цих двох формах не може бути однаковим. На нашу думку, в підготовці соціальних працівників в деякій мірі важливі обидві форми. Практична робота з дитиною, що опинилася в складній життєвій ситуації, вимагає відчуття її переживань. Ми вважаємо, що знань, які формуються раціонально-логічним пізнанням, для соціального працівника недостатньо. Потрібне особистісне переживання як власний досвід, як емоційна цінність, що глибше і міцніше включається у формування особистості соціального працівника. Кожен з цих двох напрямів формує особистість. Один – раціонально-науковим шляхом, другий – емоційно-образним, тобто художнім. Тільки гармонія цих двох шляхів пізнання може сформувати справжній людський розум і розвинене почуття. При культурологічній підготовці студентів важливо уникати академізації навчального процесу. Потрібно практикувати і активні методи роботи – рольові та ділові ігри, аналіз та моделювання ситуації з дітьми, проведення позааудиторних занять (зокрема на природі). Культурологічна підготовка може реалізуватися у процесі всіх видів навчальної практики, волонтерської співпраці у соціальних закладах, участі студентів у різноманітних соціальних акціях тощо.

Для ефективної підготовки майбутніх соціальних робітників до роботи з дітьми, які виховуються у інтернатних закладах, потрібно урізноманітнити навчання активною практикою. Адже високий рівень теоретичних знань без вміння застосувати їх у потрібній ситуації нічого не вартий. Особливу увагу слід звернути на особистісні якості майбутнього соціального робітника. Його робота буде спрямована на дітей, які опинились у кризових ситуаціях, і тут буде важливо віднайти правильний підхід і побудувати довірливі стосунки. Соціальний робітник несе максимальну відповідальність за дитину – від нього, зокрема, залежить її «доросле» майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник. І.В. Козубовська, В.В. Сагарда, О.В. Дорогіна та ін. / За ред. І.В. Козубовської, В.В. Сагарди. – Ужгород, 2000. – С. 37–39.
2. Артющкіна Л.М., Полянничко А.О. Специфіка професійної діяльності соціального педагога загальноосвітньої школи-інтернату для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. – Суми, 2001 – С. 3–4.
3. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник/ За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С. 43 –45.
4. Харченко С.Я., Краснова Н.П., Харченко Л.П. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 28–29.
5. Харченко С.Я., Краснова Н.П., Харченко Л.П. Соціально-педагогічні технології: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 29.
6. Холостова Е.И. Место социальной работы в системе наук. – М., 1995. – С. 19.